



महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग चार

वर्ष ६, अंक १८]

बुधवार, जुलै ९, २०१४/आषाढ १८, शके १९३६

[पृष्ठे १०, किंमत : रुपये २३.००

असाधारण क्रमांक ५२

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र विधानमंडळाचे अधिनियम व राज्यपालांनी प्रख्यापित केलेले अध्यादेश व केलेले विनियम.

अनुक्रमणिका

सन २०१४ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक १३.—महाराष्ट्र राज्यातील शैक्षणिक आणि सामाजिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाकरिता (ईएसबीसी), त्याच्या प्रगतीसाठी राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील जागांच्या प्रवेशाकरिता आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांच्या किंवा पदांच्या आरक्षणासाठी आणि तत्संबंधित किंवा तदानुषंगिक बाबींसाठी तरतूद करण्याकरिता अध्यादेश.

पृष्ठ क्रमांक
१-१०

सामान्य प्रशासन विभाग

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक, मंत्रालय,
मुंबई ४०० ०३२, दिनांक ९ जुलै २०१४.

MAHARASHTRA ORDINANCE No. XIII OF 2014.

AN ORDINANCE

TO PROVIDE FOR RESERVATION OF SEATS FOR ADMISSION IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE STATE AND OF APPOINTMENTS OR POSTS IN PUBLIC SERVICES UNDER THE STATE TO EDUCATIONALLY AND SOCIALLY BACKWARD CATEGORY (ESBC) IN THE STATE OF MAHARASHTRA FOR THEIR ADVANCEMENT AND FOR MATTERS CONNECTED THEREWITH OR INCIDENTAL THERETO.

सन २०१४ चा महाराष्ट्र अध्यादेश क्रमांक १३.

महाराष्ट्र राज्यातील शैक्षणिक आणि सामाजिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाकरिता (ईएसबीसी), त्याच्या प्रगतीसाठी राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील जागांच्या प्रवेशाकरिता आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांच्या किंवा पदांच्या आरक्षणासाठी आणि तत्संबंधित किंवा तदानुषंगिक बाबींसाठी तरतूद करण्याकरिता अध्यादेश.

ज्याअर्थी, नागरिकांचे मागासवर्ग यांमधील लोकांच्या शैक्षणिक आणि सामाजिक प्रगतीकरिता राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील प्रवेशासाठी आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांच्या किंवा पदांच्या आरक्षणासाठी महाराष्ट्र राज्याच्या निर्मितीपासून महाराष्ट्र राज्यात आरक्षण धोरण अंमलात आहे;

(१)

आणि ज्याअर्थी, भारतातील आरक्षण संकल्पनेचे जनक म्हणून ओळखले जाणारे राजर्षी शाहू महाराज यांनी १९०२ या वर्षी करवीर संस्थानात (कोल्हापूर) सरकारी नोकऱ्यांमध्ये जागा राखून ठेवण्यासाठी दोन अधिसूचना अनुक्रमे दिनांक २६ जुलै १९०२ आणि २ ऑगस्ट १९०२ रोजी काढल्या होत्या आणि त्यापासूनच डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांना भारताच्या संविधानात आरक्षणाची तरतूद करण्याची स्फूर्ती मिळाली होती, आणि १९०२ च्या उक्त दोन्ही अधिसूचनांमध्ये, मागासवर्गासाठी आरक्षणाची तरतूद केली होती व त्यामध्ये मराठा समाजाचाही अंतर्भाव केला होता ;

आणि ज्याअर्थी, तत्कालीन बॉम्बे शासनाच्या दिनांक २३ एप्रिल १९४२ च्या निर्णयाद्वारे मराठा व इतर जातींसह एकूण २२८ जाती मध्यम व मागास समाज म्हणून घोषित केल्या होत्या आणि उक्त निर्णयाला जोडलेल्या सूचीत अनुक्रमांक १४९ येथे मराठा समाज दाखविण्यात आला आहे ;

आणि ज्याअर्थी, मराठा आरक्षणाचे प्रकरण महाराष्ट्र राज्य मागासवर्ग आयोगाकडे, २००४ या वर्षामध्ये त्यांच्या शिफारशीसाठी विचारार्थ पाठविले होते आणि राज्य मागासवर्ग आयोगाने दिनांक २८ जुलै २००८ रोजी सादर केलेल्या आपल्या २२ व्या अहवालात असे नमूद केले होते की, मराठा समाजाला “ इतर मागासवर्ग ” या प्रवर्गात असे आरक्षण देता येऊ शकत नाही ;

आणि ज्याअर्थी, मंत्रीमंडळाच्या उप-समितीने तपशीलवार विचारविनिमय केल्यानंतर, मराठा समाजाचा शैक्षणिक व सामाजिक मागासलेपणा संबंधातील संख्यात्मक अपुरी साधार माहिती, यांवर आपला अहवाल देण्यासाठी ते प्रकरण राज्य मागासवर्ग आयोगाकडे परत पाठविले आणि विद्यमान आरक्षणाच्या संरचनेस बाधा न पोचवता, मराठा समाजाला आरक्षण देता येईल किंवा कसे यावर आपले मत देण्याची विनंती केली होती ;

आणि ज्याअर्थी, राज्य मागासवर्ग आयोगाला अहवाल सादर करण्याची वारंवार विनंती केल्यानंतरही राज्य मागासवर्ग आयोगाने केवळ, २२ व्या अहवालावर, महाराष्ट्र राज्य मागासवर्ग आयोग अधिनियम, २००५ याच्या कलम ९ च्या पोट-कलम (२) नुसार निर्णय घेण्याचा आग्रह धरला होता ;

२००६ चा
महा. ३४.

आणि ज्याअर्थी, शासनाने नियुक्त केलेल्या राणे समितीने, मराठा समाजाच्या मागासलेपणाच्या संबंधातील पुरेशी संख्यात्मक साधार माहिती सादर केली होती आणि त्यानंतर राज्य मागासवर्ग आयोगाला, इतर मागासवर्गांच्या विद्यमान आरक्षणाला बाधा न पोचवता, शैक्षणिक, सामाजिक आणि आर्थिकदृष्ट्या मागास मराठा समाजाला आरक्षण देण्याच्या प्रश्नावर आपले अभिप्राय देण्याची पुन्हा विनंती केली होती ;

आणि ज्याअर्थी, राज्य मागासवर्ग आयोगाने आपल्या दिनांक २० मे २०१४ च्या पत्राद्वारे, शासनाला, राज्य मागासवर्ग आयोगाच्या २२ व्या अहवालावर निर्णय घेण्याची विनंती केली होती ;

आणि ज्याअर्थी, वरील पार्श्वभूमी पाहता, राज्य मागासवर्ग आयोगाने, याबाबतीत निर्णय घेण्यास अनुकूलता दाखवली नव्हती असे मानण्यास वाव असल्याने, शासनाने, जवळ जवळ एक दशक प्रतिक्षा केल्यानंतर, निर्णय घेण्याचे ठरविले आणि शासनाने, दिनांक २५ जून २०१४ रोजी झालेल्या आपल्या मंत्रीमंडळाच्या बैठकीत, आयोगाचा २२ वा अहवाल अंशतः नाकारण्याचा आणि मराठा समाज शैक्षणिक व सामाजिकदृष्ट्या मागासलेला असल्याने, तो महाराष्ट्र राज्य मागासवर्ग आयोग अधिनियम, २००५ च्या कलम ९ च्या पोट-कलम (२) अन्वये आरक्षणास पात्र आहे या विवक्षित फेरबदलांसह, तो स्वीकारण्याचा निर्णय घेतला ;

२००६ चा
महा. ३४.

आणि ज्याअर्थी, राणे समितीने गोळा केलेल्या तथ्यांच्या व साधार माहितीच्या आधारे, मराठा समाज हा सामाजिक, शैक्षणिक व आर्थिकदृष्ट्या मागास आहे आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमध्ये अपुरे प्रतिनिधित्व आहे आणि म्हणून नोकरीमधील आरक्षण व शैक्षणिक संस्थेमधील प्रवेशासाठी आरक्षण आवश्यक आहे, असे महाराष्ट्र शासनाचे मत आहे ;

आणि ज्याअर्थी, भारताच्या संविधानाचा अनुच्छेद १५ चा खंड (४) हा, नागरिकांच्या सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागासलेल्या कोणत्याही वर्गाच्या प्रगतीसाठी, विशेष तरतुदी करण्यास राज्यास समर्थ करतो ;

आणि ज्याअर्थी, भारताच्या संविधानाचा अनुच्छेद १५ चा खंड (५) हा, नागरिकांच्या सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागासलेल्या कोणत्याही वर्गाच्या प्रगतीसाठी, जेथवर, कोणत्याही विशेष तरतुदी भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद ३० च्या खंड (१) मध्ये निर्देशिलेल्या अल्पसंख्याक वर्गांच्या शैक्षणिक संस्थांव्यतिरिक्त अन्य शैक्षणिक संस्था तसेच खाजगी शैक्षणिक संस्था- मग त्या राज्याकडून अनुदान प्राप्त होणाऱ्या असोत किंवा नसोत- यांमधील त्यांच्या प्रवेशाशी संबंधित असतील तेथवर, कायद्याद्वारे, अशा कोणत्याही विशेष तरतुदी करण्यास राज्यास समर्थ करतो ;

आणि ज्याअर्थी, भारताच्या संविधानाचा अनुच्छेद १६ चा खंड (४) हा, राज्याच्या मते, ज्यांना राज्याच्या नियंत्रणाखालील सेवांमध्ये पुरेसे प्रतिनिधित्व मिळालेले नाही अशा नागरिकांच्या मागासलेल्या कोणत्याही वर्गाकरिता नियुक्त्यांमध्ये किंवा पदांमध्ये आरक्षणाची कोणतीही तरतूद करण्यास राज्यास समर्थ करतो ;

आणि ज्याअर्थी, भारताच्या संविधानाचे अनुच्छेद १५(४), १५(५), १६(४) आणि ४६ हे, इतर बाबतीतसुद्धा, एखाद्या वेगळ्या वर्गाला आरक्षण देण्यासाठी राज्यास समर्थ करतात ;

२००४ चा
महा. ८.

आणि ज्याअर्थी, महाराष्ट्र राज्याने, संविधानाच्या अनुच्छेद १६ चा खंड (४) अन्वये, महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, निरधिसूचित जमाती (विमुक्त जाती), भटक्या जमाती, विशेष मागास प्रवर्ग आणि इतर मागासवर्ग यांच्यासाठी आरक्षण) अधिनियम, २००१, अधिनियमित केला आहे;

आणि ज्याअर्थी, राणे समितीने गोळा केलेल्या तथ्यांच्या व साधार माहितीच्या आधारे, मराठा समाज हा सामाजिक, शैक्षणिक व आर्थिकदृष्ट्या मागास आहे आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमध्ये त्यास अपुरे प्रतिनिधित्व आहे म्हणून, त्यांच्या प्रगतीसाठी विशेष तरतुदी करण्याची आवश्यकता आहे, असे महाराष्ट्र शासनाचे मत आहे ;

आणि ज्याअर्थी, राज्य शासनाने, काळजीपूर्वक विचार केल्यानंतर, शैक्षणिक आणि सामाजिकदृष्ट्या मागास प्रवर्ग (ईएसबीसी) नव्याने निर्माण करण्याचा धोरणात्मक निर्णय घेतला आहे आणि राज्यात सध्या लागू असलेल्या विद्यमान बावन्न टक्के आरक्षणाला बाधा न पोचवता, भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद ३० च्या खंड (१) मध्ये निर्देशिलेल्या अल्पसंख्याक वर्गांच्या शैक्षणिक संस्थांव्यतिरिक्त अन्य शैक्षणिक संस्था तसेच खाजगी शैक्षणिक संस्था- मग त्या राज्याकडून अनुदान प्राप्त होणाऱ्या असोत किंवा नसोत- यांमधील प्रवेशांमध्ये, आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांमध्ये किंवा पदांमध्ये, भारताच्या संविधानाच्या पाचव्या अनुसूचीन्वये याबाबतीत दिनांक १ जून २०१४ रोजी काढलेल्या अधिसूचनेप्रमाणे राज्याच्या अनुसूचित क्षेत्रांत अनुसूचित जमातींच्या उमेदवारांकरिता असलेले आरक्षण वगळता, अशा नव्याने निर्माण केलेल्या शैक्षणिक आणि सामाजिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाकरिता (ईएसबीसी), वेगळे सोळा टक्के इतके आरक्षण असेल आणि उक्त प्रवर्गांमध्ये मराठा समाजाचा अंतर्भाव केला आहे ;

आणि ज्याअर्थी, राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नाही ;

आणि ज्याअर्थी, शैक्षणिक आणि सामाजिकदृष्ट्या मागास प्रवर्ग (ईएसबीसी) नव्याने निर्माण करण्याकरिता आणि राज्यात सध्या लागू असलेल्या विद्यमान बावन्न टक्के आरक्षणाला बाधा न पोचवता, भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद ३० च्या खंड (१) मध्ये निर्देशिलेल्या अल्पसंख्याक वर्गांच्या शैक्षणिक संस्थांव्यतिरिक्त अन्य शैक्षणिक संस्था तसेच खाजगी शैक्षणिक संस्था- मग त्या राज्याकडून अनुदान प्राप्त होणाऱ्या असोत किंवा नसोत- यांमधील प्रवेशांमध्ये आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांमध्ये किंवा पदांमध्ये, भारताच्या संविधानाच्या पाचव्या अनुसूचीन्वये याबाबतीत दिनांक १ जून २०१४ रोजी काढलेल्या अधिसूचनेप्रमाणे राज्याच्या अनुसूचित क्षेत्रांत अनुसूचित जमातींच्या उमेदवारांकरिता असलेले आरक्षण वगळता, ज्यामध्ये मराठा समाजाचा अंतर्भाव असलेल्या अशा शैक्षणिक व सामाजिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गासाठी (ईएसबीसी) त्यांच्या उन्नतीकरिता सोळा टक्के इतक्या वेगळ्या आरक्षणाची तरतूद करण्याकरिता आणि तत्संबंधित किंवा तदानुषंगिक बाबींकरिता कायदा करण्यासाठी महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे, अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली आहे ;

त्याअर्थी, आता, भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद २१३ च्या खंड (१) द्वारे प्रदान करण्यात आलेल्या अधिकारांचा वापर करून, महाराष्ट्राचे राज्यपाल, याद्वारे, पुढील अध्यादेश प्रख्यापित करित आहेत :—

१. (१) या अध्यादेशास, महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक आणि सामाजिकदृष्ट्या मागास (ईएसबीसी) संक्षिप्त नाव, प्रवर्गाकरिता (राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील जागांच्या प्रवेशाचे आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांचे किंवा पदांचे) आरक्षण अध्यादेश, २०१४, असे म्हणावे. व्याप्ती व प्रारंभ.

(२) तो, संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यास लागू आहे.

(३) तो, तात्काळ अंमलात येईल.

व्याख्या.

२. (१) या अध्यादेशात, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,—

(क) “प्रवेश प्राधिकरण” याचा शैक्षणिक संस्थांच्या प्रवेशांच्या संबंधातील अर्थ, विशिष्ट शैक्षणिक संस्थांमध्ये प्रवेश देण्यासाठी जबाबदार असणाऱ्या शैक्षणिक संस्थांचे पर्यवेक्षण व नियंत्रण करण्याचा अधिकार असणारे प्राधिकरण, असा आहे ;

(ख) “नियुक्ती प्राधिकरण” याचा लोकसेवा व पदे यांच्या संबंधातील अर्थ, अशा सेवांमध्ये किंवा पदांवर नियुक्ती करण्यासाठी अधिकार प्रदान केलेले प्राधिकरण, असा आहे ;

(ग) “सक्षम प्राधिकारी” याचा अर्थ, कलम ६ अन्वये नियुक्त केलेला सक्षम प्राधिकारी, असा आहे ;

(घ) “शैक्षणिक संस्था” याचा अर्थ, भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद ३० च्या खंड (१) मध्ये निर्देशिलेल्या अल्पसंख्याक वर्गांच्या शैक्षणिक संस्थांव्यतिरिक्त, महाराष्ट्र राज्यात, संबंधित महाराष्ट्र अधिनियमांद्वारे किंवा त्यांअन्वये स्थापन केलेल्या विद्यापीठासह ज्यांना शासनाचे सहायक अनुदान मिळते अशा, शासनाची मालकी आणि नियंत्रण असलेल्या शैक्षणिक संस्था, तसेच खाजगी शैक्षणिक संस्था-मग त्या राज्याकडून अनुदान प्राप्त होणाऱ्या असोत किंवा नसोत, असा आहे.

स्पष्टीकरण.— या खंडाच्या प्रयोजनार्थ, “खाजगी शैक्षणिक संस्था” या वाक्यप्रयोगाचा अर्थ, ज्या संस्थांना हा अध्यादेश लागू होण्याच्या पूर्वी अथवा त्यानंतर, शासनाकडून सवलतीच्या दराने शासकीय जमिनीच्या स्वरूपात किंवा इतर कोणत्याही आर्थिक सवलतीच्या स्वरूपात सहाय्य देण्यात आलेले आहे, किंवा शासनाकडून ज्यांना मान्यता देण्यात आली आहे, परवाना देण्यात आला आहे, ज्यांच्यावर देखरेख किंवा नियंत्रण ठेवण्यात येते, अशा संस्था, असा आहे ;

(ङ) “शैक्षणिक आणि सामाजिकदृष्ट्या मागास प्रवर्ग (ईएसबीसी)” याचा अर्थ, नागरिकांचा शैक्षणिक आणि सामाजिकदृष्ट्या मागास प्रवर्ग (ईएसबीसी) असलेले आणि शासनाने वेळोवेळी शैक्षणिक आणि सामाजिकदृष्ट्या मागास प्रवर्ग म्हणून घोषित केलेल्या नागरिकांचा प्रवर्ग किंवा नागरिकांचे प्रवर्ग असा आहे ;

(च) “आस्थापना” याचा अर्थ, शासनाचे किंवा त्यावेळी अंमलात असलेल्या राज्य विधानमंडळाच्या कोणत्याही अधिनियमांन्वये घटित केलेल्या स्थानिक प्राधिकरणाचे किंवा साविधिक प्राधिकरणाचे कोणतेही कार्यालय, किंवा विद्यापीठ किंवा जिच्यातील भाग भांडवल, शासनाने धारण केले आहे अशी कंपनी किंवा महामंडळ किंवा सहकारी संस्था किंवा शासकीय अर्थसहाय्यित संस्था, असा आहे.

स्पष्टीकरण.— या खंडाच्या प्रयोजनार्थ, “शासकीय अर्थसहाय्यित संस्था” या शब्दप्रयोगात, ज्या संस्थांना किंवा उद्योगांना, हा अध्यादेश लागू होण्याच्या पूर्वी अथवा त्यानंतर, शासनाकडून सवलतीच्या दराने शासकीय जमिनीच्या स्वरूपात किंवा इतर कोणत्याही आर्थिक सवलतीच्या स्वरूपात सहाय्य देण्यात आलेले आहे, किंवा शासनाकडून ज्यांना मान्यता देण्यात आली आहे, परवाना देण्यात आला आहे, ज्यांच्यावर देखरेख किंवा नियंत्रण ठेवण्यात येते, अशा संस्थांचा किंवा उद्योगांचाही अंतर्भाव होतो ;

(छ) “शासन” किंवा “राज्य शासन” याचा अर्थ, महाराष्ट्र शासन, असा आहे ;

(ज) “विहित” याचा अर्थ, या अध्यादेशाखाली केलेल्या नियमांद्वारे विहित केलेले, असा आहे ;

(झ) “लोकसेवा व पदे” याचा अर्थ, राज्याच्या कामकाजाशी संबंधित असलेल्या सेवा व पदे, असा आहे आणि त्यामध्ये,—

(एक) स्थानिक प्राधिकरण ;

(दोन) महाराष्ट्र सहकारी संस्था अधिनियम, १९६० अन्वये स्थापन केलेली व जिच्यात राज्य शासन भागधारक आहे अशी सहकारी संस्था ;

१९५६ चा
१.
२०१३ चा
१८.

(तीन) शासनाची मालकी व नियंत्रण असलेले, केंद्रीय किंवा राज्य अधिनियमाद्वारे किंवा त्याअन्वये स्थापन केलेले मंडळ किंवा महामंडळ किंवा सांविधिक संस्था किंवा कंपनी अधिनियम, १९५६ किंवा कंपनी अधिनियम, २०१३, यामध्ये व्याख्या केल्याप्रमाणे असलेली शासकीय कंपनी, असा आहे;

(चार) महाराष्ट्र अधिनियमाद्वारे किंवा त्याअन्वये स्थापन केलेल्या विद्यापीठासह, शासनाचे सहायक अनुदान घेणारी, शासनाची मालकी व नियंत्रण असलेली शैक्षणिक संस्था;

(पाच) ज्यांच्या बाबतीत या अध्यादेशाच्या प्रारंभाच्या दिनांकास, शासकीय आदेशाद्वारे आरक्षण लागू केले होते आणि ज्यांचा उप-खंड (एक) ते (चार) मध्ये समावेश केलेला नाही अशा, इतर कोणत्याही आस्थापना,

यांमधील सेवांचा व पदांचा समावेश होतो;

(ज) “ आरक्षण ” याचा अर्थ, शैक्षणिक आणि सामाजिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गांच्या (ईएसबीसी) सदस्यांकरिता, राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील प्रवेशाचे आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील सेवांमधील नियुक्त्यांचे किंवा पदांचे आरक्षण, असा आहे;

२००४ चा
महा. ८.

(२) या अध्यादेशात वापरलेले परंतु, व्याख्या न केलेले शब्द व शब्दप्रयोग यांना, महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, निरधिसूचित जमाती (विमुक्त जाती), भटक्या जमाती, विशेष मागास प्रवर्ग आणि इतर मागासवर्ग यांच्यासाठी आरक्षण) अधिनियम, २००१ आणि इतर कोणत्याही संबद्ध अधिनियमांत अनुक्रमे जे अर्थ नेमून दिलेले असतील तेच अर्थ असतील.

३. (१) हा अध्यादेश, पुढील नियुक्त्या आणि पदे यांखेरीज, राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमध्ये प्रयोज्यता करण्यात येणाऱ्या सरळ सेवा प्रवेशाच्या सर्व नियुक्त्यांना किंवा पदांना लागू होईल,—

(क) वैद्यकीय, तंत्र व शिक्षण क्षेत्रांतील अति विशेषीकृत पदे;

(ख) बदलीद्वारे किंवा प्रतिनियुक्तीद्वारे भरावयाची पदे;

(ग) पंचेचाळीस दिवसांपेक्षा कमी कालावधीच्या तात्पुरत्या नियुक्त्या; आणि

(घ) कोणत्याही संवर्गातील किंवा श्रेणीतील एकल (एकाकी) पद.

(२) हा अध्यादेश, भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद ३० च्या खंड (१) मध्ये निर्देशिलेल्या अल्पसंख्याक वर्गांच्या शैक्षणिक संस्थांव्यतिरिक्त अन्य शैक्षणिक संस्था तसेच खाजगी शैक्षणिक संस्था-मग त्या राज्याकडून अनुदान प्राप्त होणाऱ्या असोत किंवा नसोत- यांमधील जागांमध्ये शैक्षणिक व सामाजिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गांच्या (ईएसबीसी) प्रवेशास देखील लागू होईल.

(३) राज्य शासन, कलम २ चे अनुक्रमे खंड (घ) व (च) च्या स्पष्टीकरणात तरतूद केल्याप्रमाणे, कोणतेही अनुदान देण्यासाठी कोणतीही शैक्षणिक संस्था किंवा कोणतीही आस्थापना यांच्या सोबत करार करताना किंवा कराराचे नूतनीकरण करताना, अशा शैक्षणिक संस्थेकडून किंवा आस्थापनेकडून या अध्यादेशाच्या तरतुदींचे अनुपालन करण्यासाठी अट समाविष्ट करील.

२००४ चा
महा. ८.

४. (१) महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, निरधिसूचित जमाती (विमुक्त जाती), भटक्या जमाती, विशेष मागास प्रवर्ग आणि इतर मागासवर्ग यांच्यासाठी आरक्षण) अधिनियम, २००१, यामध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, आणि कोणत्याही न्यायालयाचा किंवा इतर प्राधिकरणाचा कोणताही न्यायनिर्णय, हुकूमनामा किंवा आदेश यांमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, आणि या अध्यादेशाच्या इतर तरतुदींना अधीन राहून, भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद ३० च्या खंड (१) मध्ये निर्देशिलेल्या अल्पसंख्याक वर्गांच्या शैक्षणिक संस्थांव्यतिरिक्त अन्य शैक्षणिक संस्था तसेच खाजगी शिक्षण संस्था- मग त्या राज्याकडून अनुदान प्राप्त होणाऱ्या असोत किंवा नसोत- यांमधील प्रवेशाच्या एकूण जागांपैकी सोळा टक्के इतक्या जागा, आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील सरळ सेवा प्रवेशाच्या एकूण नियुक्त्यांपैकी किंवा पदांपैकी सोळा टक्के इतक्या नियुक्त्या किंवा पदे ही, मराठा समाजाचा अंतर्भाव असलेल्या शैक्षणिक व सामाजिकदृष्ट्या मागासलेल्या प्रवर्गांसाठी (ईएसबीसी), वेगळ्या राखून ठेवण्यात येतील:

शैक्षणिक व सामाजिकदृष्ट्या मागासलेल्या (ईएसबीसी) प्रवर्गांकरिता, शैक्षणिक संस्थांमधील प्रवेशातील जागांचे, राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांचे किंवा पदांचे आरक्षण.

परंतु, भारताच्या संविधानाच्या पाचव्या अनुसूचीनुसार याबाबतीत दिनांक १ जून २०१४ रोजी काढलेल्या अधिसूचनेनुसार राज्याच्या अनुसूचित क्षेत्रांत अनुसूचित जमातींच्या उमेदवारांकरिता राखीव असलेल्या पदांना वरील आरक्षण लागू असणार नाही.

(२) शैक्षणिक व सामाजिकदृष्ट्या मागासलेल्या प्रवर्गांला (ईएसबीसी) उन्नत व प्रगत गटाचे तत्व लागू असेल.

स्पष्टीकरण.— या पोट-कलमाच्या प्रयोजनांसाठी, “ उन्नत व प्रगत गट ” या शब्दप्रयोगाचा अर्थ, शासनाच्या सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागाने याबाबत वेळोवेळी काढलेल्या सर्वसाधारण किंवा विशेष आदेशांद्वारे, घोषित केल्याप्रमाणे उन्नत व प्रगत गटात मोडणारी व्यक्ती, असा आहे.

आरक्षणाला बाधा न पोचणे.

५. कलम ४ मध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, शैक्षणिक आणि सामाजिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांचे किंवा सदस्यांचे दावे हे, गुणवत्तेच्या आधारावर भरण्यात येतील अशा अनारक्षित जागा, नियुक्त्या किंवा पदे यांकरितादेखील विचारात घेतले जातील, आणि अशा प्रवर्गातील एखाद्या विद्यार्थ्यांची किंवा सदस्याची गुणवत्तेच्या आधारावर निवड केली असेल त्याबाबतीत, शैक्षणिक व सामाजिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गांकरिता (ईएसबीसी), यथास्थिति, राखीव असलेल्या जागांच्या, नियुक्त्यांच्या किंवा पदांच्या संख्येस कोणत्याही प्रकारे बाधा पोचणार नाही.

सक्षम प्राधिकारी.

६. (१) शासनास, राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे, या अध्यादेशाच्या व त्याखाली केलेल्या नियमांच्या तरतुदी अंमलात आणण्याच्या प्रयोजनांसाठी जिल्हा समाज कल्याण अधिकाऱ्याच्या दर्जापेक्षा कमी दर्जा नसलेल्या कोणत्याही अधिकाऱ्याची सक्षम प्राधिकारी म्हणून नियुक्ती करता येईल.

(२) सक्षम प्राधिकारी, विहित करण्यात येईल अशा अधिकारांचा वापर करील आणि अशी कर्तव्ये पार पाडील.

निदेश देण्याचा शासनाचा अधिकार.

७. (१) शासनास, लोकहितार्थ, आदेशाद्वारे, त्या आदेशात विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे या अध्यादेशान्वये चौकशी करण्यासाठी किंवा समुचित कार्यवाही करण्यासाठी सक्षम प्राधिकाऱ्याला वेळोवेळी निदेश देता येईल, आणि, सक्षम प्राधिकारी, विहित करण्यात येईल अशा कालावधीच्या आत त्याने केलेल्या चौकशीच्या किंवा कार्यवाहीच्या निष्कर्षांचा अहवाल शासनाला देईल.

(२) पोट-कलम (१) अन्वये सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून अहवाल प्राप्त झाल्यावर, शासन, त्याला योग्य वाटतील असे निदेश देईल आणि असे निदेश अंतिम असतील.

राखीव असलेल्या रिक्त जागा पुढे नेणे.

८. (१) कोणत्याही सेवाप्रवेश वर्षाच्या संबंधात, शैक्षणिक आणि सामाजिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गांच्या (ईएसबीसी) व्यक्तींसाठी राखीव असलेली कोणतीही जागा रिक्त राहिल्यास, अशी रिक्त जागा, सरळ सेवा प्रवेशाच्या बाबतीत पाच वर्षांपर्यंत पुढे नेण्यात येईल:

परंतु, या अध्यादेशाच्या प्रारंभाच्या दिनांकास, पदे भरण्यासंबंधात कोणताही शासकीय आदेश, निर्णय, परिपत्रक आणि कार्यालयीन ज्ञापन अंमलात असेल तर, शासनाकडून त्यात फेरबदल केल्याखेरीज किंवा ते रद्द केल्याखेरीज ते अंमलात असण्याचे चालू राहतील आणि शासनाला, असे शासकीय आदेश, निर्णय, परिपत्रके आणि कार्यालयीन ज्ञापन, यांमध्ये सुधारणा करण्यासाठी अधिकार प्रदान केलेले असतील:

परंतु आणखी असे की, या अध्यादेशाच्या कलम १७ मध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, शासकीय विभागांना, याद्वारे, हे आरक्षण अंमलात आणण्यासाठी व त्याची अंमलबजावणी करण्यासाठी शासकीय आदेशांद्वारे आवश्यक करण्यात येईल त्याप्रमाणे सरळसेवा प्रवेशासाठी विहित केलेल्या नामावलीत सुधारणा करण्यासह या अध्यादेशाच्या तरतुदी अंमलात आणण्याकरिता अधिकार प्रदान करण्यात आला आहे:

परंतु आणखी तसेच, राखीव असलेल्या प्रत्येक प्रवर्गासाठी किमान एक पद नेमून देण्याकरिता मंजूर केलेली पदे पुरेशी नसतील तर, याबाबतीत विहित करण्यात येईल किंवा सुधारणा करण्यात येईल त्याप्रमाणे, शासकीय नामावलीच्या संबंधातील आदेशानुसार किंवा विहित केलेल्या नियमानुसार आळीपाळीचे तत्व लागू करून राखीव पद भरण्यात येईल आणि त्यानुसार शासनाला, बिंदू नामावलीत आणि आदेशांमध्ये किंवा नियमांमध्ये सुधारणा करण्याचा अधिकार प्रदान करण्यात आला आहे.

(२) पोट-कलम (१) मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे एखादी रिक्त जागा पुढे नेण्यात आली असेल तेव्हा, ज्या सेवाभरती वर्षामध्ये ती पुढे नेण्यात आली असेल त्या सेवाभरती वर्षाकरिता व्यक्तीच्या संबंधित प्रवर्गासाठी राखीव असलेल्या रिक्त जागांच्या नियत वाटपामध्ये ती हिशेबात धरली जाणार नाही:

परंतु, नियुक्ती प्राधिकाऱ्यास अशा न भरलेल्या रिक्त जागा भरण्यासाठी कोणत्याही वेळी विशेष सेवाभरती मोहीम हाती घेता येईल आणि जर अशा विशेष सेवाभरती मोहिमेनंतरही अशा रिक्त जागा भरल्या गेल्या नाहीत तर, त्यानंतर, शासन विहित करील अशा रीतीने त्या जागा भरण्यात येतील.

९. (१) शासनास लेखी आदेशाद्वारे, प्रत्येक प्रवेश प्राधिकरणावर किंवा नियुक्ती प्राधिकरणावर किंवा अशा प्राधिकरणाच्या नियंत्रणाखालील कोणत्याही अधिकाऱ्याकडे या अध्यादेशाच्या तरतुदींचे अनुपालन करण्याची जबाबदारी सोपविता येईल.

अध्यादेशाचे अनुपालन करण्याची जबाबदारी व अधिकार.

(२) शासनास त्याच रीतीने, निर्दिष्ट केलेल्या प्रवेश प्राधिकरणाला किंवा नियुक्ती प्राधिकरणाला किंवा त्या अधिकाऱ्याला, अशा प्राधिकरणाकडे किंवा अधिकाऱ्याकडे नेमून दिलेले असे कर्तव्य परिणामकारक रीतीने पार पाडण्यासाठी अशा प्राधिकरणास किंवा अधिकाऱ्यास आवश्यक असतील असे अधिकार किंवा प्राधिकार विहित करता येतील.

१०. (१) कर्तव्य किंवा जबाबदारी सोपविलेले कोणतेही प्रवेश प्राधिकरण किंवा नियुक्ती प्राधिकरण किंवा अधिकारी किंवा कर्मचारी, या अध्यादेशाच्या प्रयोजनांचे उल्लंघन होईल किंवा ते निष्फळ ठरतील अशा उद्देशाने हेतुपुरस्सर कृती करील तर, त्यास अपराधसिद्धीनंतर, नव्वद दिवसांपर्यंत असू शकेल इतक्या मुदतीच्या कारावासाची किंवा पाच हजार रुपयांपर्यंत असू शकेल इतक्या द्रव्य दंडाची किंवा या दोन्ही शिक्षा होतील.

शास्ती.

(२) शासनाच्या किंवा शासनाने यासंबंधात प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याच्या पूर्वमंजूरीखेरीज, कोणतेही न्यायालय या कलमाखालील शिक्षापत्र अपराधाची दखल घेणार नाही.

११. शैक्षणिक व सामाजिकदृष्ट्या मागासलेल्या प्रवर्गातील (ईएसबीसी) कोणत्याही व्यक्तीवर, या अध्यादेशाच्या तरतुदींचे किंवा त्याखाली केलेल्या नियमांचे किंवा याबाबतीत काढलेल्या शासकीय आदेशांचे कोणत्याही प्रवेश प्राधिकरणाने किंवा नियुक्ती प्राधिकरणाने पालन न केल्यामुळे प्रतिकूल परिणाम झालेला आहे असे शासनाच्या निदर्शनास आल्यास, किंवा निदर्शनास आणल्यास, शासन, त्यास योग्य वाटतील अशा अभिलेखांची मागणी करू शकेल आणि तसे आदेश देऊ शकेल.

अभिलेख मागवण्याचा अधिकार.

१२. (१) शासनास, आदेशाद्वारे, लोकसेवांमध्ये व पदांवर नियुक्ती करण्याकरिता व्यक्तींची निवड करण्याच्या प्रयोजनार्थ, निवड, चाळणी आणि विभाग समितीमध्ये शैक्षणिक व सामाजिकदृष्ट्या मागासलेल्या प्रवर्गातील (ईएसबीसी) अधिकाऱ्यांच्या नामनिर्देशनाकरिता तरतूद करता येईल.

निवड समितीमधील प्रतिनिधित्व.

(२) शासनास, आदेशाद्वारे, शैक्षणिक व सामाजिकदृष्ट्या मागासलेल्या प्रवर्गासाठी (ईएसबीसी) त्यास आवश्यक वाटेल त्याप्रमाणे आर्थिक किंवा इतर सवलती देता येईल.

१३. या अध्यादेशाच्या तरतुदींचे उल्लंघन करून दिलेले कोणतेही प्रवेश व केलेल्या नियुक्त्या निरर्थक होतील.

अनियमित प्रवेश व नियुक्त्या निरर्थक असणे.

१८६० चा ४५.

१४. सक्षम प्राधिकारी हा भारतीय दंड संहितेच्या कलम २१ च्या अर्थातर्गत लोकसेवक असल्याचे मानण्यात येईल.

सक्षम प्राधिकारी लोकसेवक असणे.

१५. या अध्यादेशान्वये किंवा त्याखाली केलेल्या नियमान्वये किंवा काढलेल्या आदेशान्वये सद्भावनापूर्वक केलेल्या किंवा केल्याचे अभिप्रेत असलेल्या अशा कोणत्याही गोष्टीबद्दल, सक्षम प्राधिकारी किंवा त्याचे अधिकारी यांच्याविरुद्ध कोणताही वाद, खटला किंवा इतर कायदेशीर कार्यवाही दाखल करता येणार नाही.

सद्भावनापूर्वक केलेल्या कृतीस संरक्षण.

या अध्यादेशाच्या तरतुदी त्यावेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही इतर कायद्याला पूरक असणे.

१६. या अध्यादेशाच्या तरतुदी, त्यावेळी अंमलात असलेल्या इतर कोणत्याही अधिनियमाच्या तरतुदींना पूरक असतील आणि त्यांना त्या न्यूनकारी असणार नाहीत.

नियम करण्याचा अधिकार.

१७. (१) राज्य शासनास, या अध्यादेशाची प्रयोजने पार पाडण्यासाठी, राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे नियम करता येतील.

(२) या अध्यादेशान्वये करण्यात आलेला प्रत्येक नियम, तो करण्यात आल्यानंतर शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाचे अधिवेशन चालू असताना, एकाच अधिवेशनात किंवा लागोपाठच्या दोन किंवा त्याहून अधिक अधिवेशनांत मिळून, एकूण तीस दिवसांचा होईल इतक्या कालावधीकरिता, राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहापुढे ठेवण्यात येईल, आणि ज्या अधिवेशनात तो अशा रीतीने ठेवण्यात आला असेल ते अधिवेशन किंवा त्याच्या लगतनंतरचे अधिवेशन समाप्त होण्यापूर्वी त्या नियमात कोणताही फेरबदल करण्यास दोन्ही सभागृहे संमत होतील किंवा तो नियम करण्यात येऊ नये म्हणून दोन्ही सभागृहे संमत होतील आणि तशा आशयाचा आपला निर्णय, राजपत्रात अधिसूचित करतील तर, तो नियम, अशा अधिसूचनेच्या प्रसिद्धीच्या दिनांकापासून, केवळ अशा फेरबदल केलेल्या स्वरूपात अंमलात येईल, किंवा, यथास्थिति, तो अंमलात येणार नाही; तथापि, असा कोणताही फेरबदल किंवा विलोपन यामुळे त्या नियमान्वये पूर्वी केलेल्या किंवा करण्याचे वर्जिलेल्या कोणत्याही गोष्टीच्या विधिग्राह्यतेस बाधा येणार नाही.

व्यावृत्ती.

१८. (१) या अध्यादेशाच्या प्रारंभापूर्वीच निवड प्रक्रिया आधीच सुरू झाली असेल अशा प्रकरणांना या अध्यादेशाच्या तरतुदी लागू होणार नाहीत आणि अशा प्रकरणांच्या बाबतीत, अशा प्रारंभापूर्वी जे शासकीय आदेश लागू होते आणि कायद्याच्या ज्या तरतुदी लागू होत्या त्यानुसार कार्यवाही करण्यात येईल.

स्पष्टीकरण.—या कलमाच्या प्रयोजनार्थ, प्रस्तुत सेवा नियमान्वये जेथे,—

(एक) फक्त लेखी चाचणी परीक्षा किंवा मुलाखतीच्या आधारे भरती करावयाची असेल आणि अशी लेखी चाचणी परीक्षा किंवा, यथास्थिति, मुलाखत सुरू झाली असेल; किंवा

(दोन) लेखी चाचणी व मुलाखत या दोन्हीच्या आधारे भरती करावयाची असेल आणि अशी लेखी चाचणी सुरू झाली असेल,

त्याबाबतीत, निवड प्रक्रिया सुरू झाली असल्याचे मानण्यात येईल.

(२) या अध्यादेशाच्या प्रारंभापूर्वीच शैक्षणिक संस्थांमधील प्रवेशांना आणि या आधीच प्रवेश प्रक्रिया सुरू झाली असेल अशा प्रकरणांना या अध्यादेशाच्या तरतुदी लागू होणार नाहीत आणि अशा प्रकरणांच्या बाबतीत, अशा प्रारंभापूर्वी जे शासकीय आदेश लागू होते आणि कायद्याच्या ज्या तरतुदी लागू होत्या त्यानुसार कार्यवाही करण्यात येईल.

स्पष्टीकरण.—या कलमाच्या प्रयोजनार्थ, जेथे,—

(एक) कोणत्याही प्रवेश चाचणीच्या आधारे प्रवेश घ्यावयाचा असेल आणि अशी प्रवेश चाचणीची प्रक्रिया सुरू झाली असेल; किंवा

(दोन) प्रवेश चाचणीच्या आधारे असेल त्याव्यतिरिक्त प्रवेश घ्यावयाचा असेल त्याबाबतीत नमुना अर्ज भरण्याचा शेवटचा दिनांक निघून गेला असेल,

तेथे प्रवेश प्रक्रिया ही सुरू झाली असल्याचे मानण्यात येईल.

अडचण दूर करण्याचा अधिकार.

१९. (१) या अध्यादेशाच्या तरतुदींची अंमलबजावणी करताना कोणतीही अडचण उद्भवल्यास, शासनास, प्रसंगानुरूप, राजपत्रात आदेश प्रसिद्ध करून, अडचण दूर करण्याच्या प्रयोजनांसाठी, त्यास आवश्यक किंवा इष्ट वाटेल अशी, या अध्यादेशाच्या तरतुदींशी विसंगत नसलेली कोणतीही गोष्ट, करता येईल.

(२) पोट-कलम (१) अन्वये काढलेला प्रत्येक आदेश, तो काढल्यानंतर शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहापुढे ठेवण्यात येईल.

निवेदन

महाराष्ट्र राज्य हे वंचितांसाठी आरक्षणाची तरतूद करणारे अग्रेसर राज्य आहे आणि, नागरिकांचे मागासवर्ग यांमधील लोकांच्या सामाजिक आणि शैक्षणिक प्रगतीकरिता राज्यातील शैक्षणिक संस्थांमधील प्रवेशासाठी आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांच्या किंवा पदांच्या आरक्षणासाठी महाराष्ट्र राज्याच्या निर्मितीपासून महाराष्ट्र राज्यात आरक्षण धोरण अंमलात आहे.

२. भारतातील आरक्षणाच्या संकल्पनेचे जनक म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या राजर्षी शाहू महाराजांनी, १९०२ या वर्षी, सरकारी नोकऱ्यांमध्ये जागा राखून ठेवण्यासाठी सुरुवातीला दोन अधिसूचना काढल्या होत्या. १९०२ च्या उक्त दोन अधिसूचनांमध्ये मागासवर्ग म्हणून मराठा समाजासाठी आरक्षणाची तरतूद केली होती. तत्कालीन बॉम्बे शासनाने दिनांक २३ एप्रिल १९४२ रोजी काढलेल्या निर्णयात, सुमारे २२८ समाजांना मध्यम व मागासवर्ग म्हणून घोषित केले होते व त्या निर्णयाला जोडलेल्या सूचीमध्ये मराठा समाजाला अनुक्रमांक १४९ वर दाखविण्यात आले आहे. मराठा समाज महाराष्ट्र राज्यात संख्येने मोठ्या प्रमाणावर आहे. परंतु, राज्याच्या शैक्षणिक संस्थांमधील प्रवेशांमध्ये संधीचा अभाव असल्यामुळे आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमध्ये अपुरे प्रतिनिधित्व असल्यामुळे, बहुसंख्य समाज हा शैक्षणिक व सामाजिकदृष्ट्या मागास आहे.

३. भारताच्या संविधानाचा अनुच्छेद १५ चा खंड (४) हा, नागरिकांच्या सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागासलेल्या कोणत्याही वर्गाच्या प्रगतीसाठी, कोणत्याही विशेष तरतूदी करण्यासाठी राज्याला समर्थ करतो आणि उक्त अनुच्छेद १५ चा खंड (५) हा, नागरिकांच्या सामाजिक व शैक्षणिकदृष्ट्या मागासलेल्या कोणत्याही वर्गाच्या प्रगतीसाठी, जेथवर कोणत्याही विशेष तरतूदी, संविधानाच्या अनुच्छेद ३० च्या खंड (१) मध्ये निर्देशिलेल्या अल्पसंख्याक वर्गाच्या शैक्षणिक संस्थांव्यतिरिक्त अन्य शैक्षणिक संस्था, तसेच खाजगी शैक्षणिक संस्था—मग त्या राज्याकडून अनुदान प्राप्त होणाऱ्या असोत किंवा नसोत—यांमधील त्यांच्या प्रवेशाशी संबंधित असतील तेथवर, कायद्याद्वारे, अशा कोणत्याही विशेष तरतूदी करण्यास राज्याला समर्थ करतो. तसेच, संविधानाचा अनुच्छेद १६ चा खंड (४) हा, राज्याच्या मते, ज्यांना राज्याच्या नियंत्रणाखालील सेवांमध्ये पुरेसे प्रतिनिधित्व मिळाले नसेल अशा नागरिकांच्या मागासलेल्या कोणत्याही वर्गाकरिता नियुक्त्यांमध्ये किंवा पदांमध्ये आरक्षणाची तरतूद करण्यास राज्याला समर्थ करतो.

४. महाराष्ट्र राज्याने, महाराष्ट्र राज्य लोकसेवा (अनुसूचित जाती, अनुसूचित जमाती, निरधिसूचित जमाती (विमुक्त जाती), भटक्या जमाती, विशेष मागास प्रवर्ग आणि इतर मागासवर्ग यांच्यासाठी आरक्षण) अधिनियम, २००१ (सन २००४ चा महा. ८) अधिनियमित केला आहे. राणे समितीने गोळा केलेल्या तथ्यांच्या व साधार माहितीच्या आधारे, मराठा समाज हा सामाजिक, शैक्षणिक व आर्थिकदृष्ट्या मागास आहे आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमध्ये त्याचे अपुरे प्रतिनिधित्व आहे आणि त्याच्या प्रगतीसाठी विशेष तरतूदी करण्याची आवश्यकता आहे, असे महाराष्ट्र शासनाचे मत झाले आहे. राज्य शासनाने, काळजीपूर्वक विचार केल्यानंतर असा धोरणात्मक निर्णय घेतला आहे की, राज्यात सध्या लागू असलेल्या विद्यमान बावत्र टक्के आरक्षणाला बाधा न पोचवता, संविधानाच्या अनुच्छेद ३० च्या खंड (१) मध्ये निर्देशिलेल्या अल्पसंख्याक वर्गाच्या शैक्षणिक संस्थांव्यतिरिक्त, अन्य शैक्षणिक संस्था तसेच खाजगी संस्था—मग त्या राज्याकडून अनुदान प्राप्त होणाऱ्या असोत किंवा नसोत—यांमधील प्रवेशांमध्ये आणि राज्याच्या नियंत्रणाखालील लोकसेवांमधील नियुक्त्यांमध्ये किंवा पदांमध्ये, भारताच्या संविधानाच्या पाचव्या अनुसूचीन्वये याबाबतीत दिनांक ९ जून २०१४ रोजी काढलेल्या अधिसूचनेनुसार राज्याच्या अनुसूचित क्षेत्रांत अनुसूचित जमातीच्या उमेदवारांकरिता असलेले आरक्षण वगळता, मराठा समाजाचा अंतर्भाव करण्यात असलेल्या शैक्षणिक व सामाजिकदृष्ट्या मागास प्रवर्गाकरिता (ईएसबीसी) वेगळे सोळा टक्के इतके आरक्षण ठेवण्यात येईल.

५. राज्य विधानमंडळाच्या दोन्ही सभागृहांचे अधिवेशन चालू नाही आणि उपरोक्त प्रयोजनांसाठी कायदा करण्याकरिता महाराष्ट्राच्या राज्यपालांनी तात्काळ कार्यवाही करणे जीमुळे आवश्यक व्हावे अशी परिस्थिती अस्तित्वात असल्याबद्दल त्यांची खात्री पटली आहे, म्हणून, हा अध्यादेश प्रख्यापित करण्यात येत आहे.

मुंबई,

दिनांक ९ जुलै २०१४.

के. शंकरनारायणन्,

महाराष्ट्राचे राज्यपाल.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

प्रमोद त्र्यं. नलावडे,

शासनाचे सचिव.